

АРГА БИЛГИЙН ЦАГ ТООНЫ БИЧИГ 1990 ОН
(XVII Жарны “Машид согтонги” хэмээх төмөр морин жил)

1 сар Өвлийн дунд, улаан хулгана сар. Нумны орд. Өвлийн адаг, улаагчин үхэр сар,					
Да	4 1 улаан бар 22 ¹	12 8 харагчин тахиа 1	19 15 цагаан луу 9	26 22 улаагчин гахай 16	3 29 хөх морь 23
Мя	6 2 улаагчин туулай 23	13 9 хөх нохой 2	20 16 цагагчин могой 10	27 23 шар хулгана 17	4 30 хөхөгчин хонь 24
Лх	7 3 шар луу 24	14 10 хөхөгчин гахай 3	21 17 хар морь 11	28 24 шарагчин үхэр 18	5 31 улаан бич 25
Пү	8 4 шарагчин могой 25	15 11 улаан хулгана 4	22 18 харагчин хонь 12	29 25 цагаан бар 19	
Ба	9 ² 5 цагаан морь 26	16 12 улаагчин үхэр 5	23 19 хөх бич 13	30 26 цагагчин туулай 20	
Бя	10 6 цагагчин хонь 0	17 13 шар бар 7	24 ³ 20 хөхөгчин тахиа 14	1 27 хар луу 21	
Ня	11 7 хар бич	18 14 шарагчин туулай 8	25 21 улаан нохой 15	2 28 харагчин могой 22	

II сар Өвлийн адаг, улаагчин үхэр сар, Матарын орд Хаврын тэргүүн, шар барс сар.					
Да		10 5 цагагчин үхэр 3	18 12 шар бич 10	24 ⁵ 19 хөхөгчин туулай 17	1 26 хар нохой 23
Мя		12 6 хар бар 4	19 13 шарагчин тахиа 11	25 20 улаан луу 17	2 27 харагчин гахай 24
Лх		13 7 харагчин туулай 5	20 14 цагаан нохой 12	26 21 улаагчин могой 18	3 28 хөх хулгана 25
Пү	6 1 улаагчин тахиа 26	14 8 хөх луу 6	21 15 цагагчин гахай 13	27 22 шар морь 19	
Ба	7 2 шар нохой 0	15 9 хөхөгчин могой 7	22 16 хар хулгана 14	28 23 шарагчин хонь 20	
Бя	8 3 харагчин гахай 1	16 10 улаан морь 8	22 17 харагчин үхэр 15	29 24 цагаан бич 21	
Ня	9 ⁴ 4 цагаан хулгана 2	17 11 улаагчин хонь 9	23 18 хөх бар 16	30 25 цагагчин тахиа 22	

III сар						
Хаврын тэргүүн, шар барс сар, хумхын орд.						
Хаврын дунд, шарагчин туулай сар						
Да		9 5 шарагчин могой 4	16 12 улаан хулгана 11	23 19 харагчин хонь 17	30 26 цагаан бар 24	
Мя		10 ¹ 6 цагаан морь 5	17 13 улаагчин үхэр 12	24 20 хөх бич 18	1 27 цагаагчин туулай 25	
Лх		11 7 цагаагчин хонь 6	18 14 шар бар 13	25 ² 21 хөхөгчин тахиа 19	2 28 хар луу 26	
Пү	4 1 хөхөгчин үхэр 26	12 8 хар бич 7	19 15 шарагчин туулай 13	26 22 улаан нохой 20	3 29 харагчин могой 0	
Ба	6 2 улаан бар 1	13 9 харагчин тахиа 8	20 16 цагаан луу 14	27 23 улаагчин гахай 21	4 30 хөх морь 1	
Бя	7 3 улаагчин туулай 2	14 10 хөх нохой 9	21 17 цагаагчин могой 15	28 24 шар хулгана 22	5 31 хөхөгчин хонь 2	
Ня	8 4 шар луу 3	15 11 хөхөгчин гахай 10	22 18 хар морь 16	29 25 шарагчин үхэр 23		

IV сар						
Хаврын дунд, шарагчин туулай сар, загасны орд.						
Хаврын адаг, цагаан луу сар.						
Да		7 2 улаагчин тахиа 4	15 9 хөх луу 11	21 16 цагаагчин гахай 18	28 23 шар морь 25	6 30 хөхөгчин үхэр 5
Мя		8 3 шар нохой 5	15 10 хөхөгчин могой 12	22 17 хар хулгана 19	29 24 шарагчин хонь 26	
Лх		9 4 шарагчин гахай 7	16 11 улаан морь 13	23 18 харагчин үхэр 20	30 25 цагаан бич 0	
Пү		11 ³ 5 цагаан хулгана 8	17 12 улаагчин хонь 14	24 19 хөх бар 21	1 26 цагаагчин тахиа 1	
Ба		12 6 цагаагчин үхэр 9	18 13 шар бич 15	25 ⁴ 20 хөхөгчин туулай 22	2 27 хар нохой 2	
Бя		13 7 хар бар 9	19 14 шарагчин тахиа 16	26 21 улаан луу 23	4 28 харагчин гахай 3	
Ня	6 1 улаан бич 3	14 8 харагчин туулай 10	20 15 цагаан нохой 17	27 22 улаагчин могой 24	5 29 хөх хулгана 4	

V сар					
Хаврын адаг, цагаан луу сар, хонины орд					
Зуны тэргүүн, цагагчин могой сар					
Да		13 7 хар бич 12	20 14 шарагчин туулай 18	27 ² 21 улаан нохой 25	4 28 харагчин могой 6
Мя	7 1 улаан бар 6	14 8 харагчин тахиа 13	20 15 цагаан луу 19	28 22 улаагчин гахай 26	5 29 хөх морь 7
Лх	8 2 улаагчин туулай 7	15 9 хөх нохой 14	21 16 цагагчин могой 20	29 23 шар хулгана 0	6 30 хөхөгчин хонь 8
Пү	9 3 шар луу 8	16 10 хөхөгчин гахай 15	22 17 хар морь 21	30 24 шарагчин үхэр 2	7 31 улаан бич 9
Ба	10 4 шарагчин могой 9	17 11 улаан хулгана 16	23 18 харагчин хонь 22	1 25 цагаан бар 3	
Бя	11 5 цагаан морь 10	18 12 улаагчин үхэр 17	24 19 хөх бич 23	2 26 цагагчин туулай 4	
Ня	12 ¹ 6 цагагчин хонь	19 13 шар бар 17	25 20 хөхөгчин тахиа	3 27 хөх луу 5	

VI сар					
Зуны тэргүүн, цагагчин могой сар, үхэрийн орд.					
Зуны дунд, хар морин сар.					
Да		11 4 цагаан хулгана 13	18 11 улаагчин хонь 19	25 18 хөх бар 26	3 25 цагагчин тахиа 7
Мя		12 5 цагагчин үхэр 14	19 12 шар бич 20	26 19 хөхөгчин туулай 0	4 26 хар нохой 8
Лх		13 ³ 6 хар бар 14	20 13 шарагчин тахиа 21	27 20 улаан луу 1	5 27 харагчин гахай 9
Пү		14 7 харагчин тулай 15	21 14 цагаан нохой 22	28 21 улаагчин могой 2	6 28 хөх хулгана 10
Ба	8 1 улаагчин тахиа 10	15 8 хөх луу 16	22 15 цагагчин гахай 23	30 ⁴ 22 шар морь 3	7 29 хөхөгчин үхэр 10
Бя	9 2 шар нохой 11	16 9 хөхөгчин могой 17	23 16 хар хулгана 24	1 23 шарагчин хонь 4	8 30 улаан бар 11
Ня	10 3 шарагчин гахай 12	17 10 улаан морь 18	24 17 харагчин үхэр 25	2 24 цагаан бич 6	

VII сар						
Зуны дунд, хар морин сар, хамтатгах Зуны адаг, харагчин хонин сар						
Да		10 2 шар луу 13	16 9 хөхөгчин гахай 20	24 16 хар морь 0	1 ² 23 шарагчин үхэр 17	8 30 улаан бич 14
Мя		11 3 шарагчин могой 14	17 10 улаан хулгана 21	25 17 харагчин хонь 1	2 24 цагаан бар 8	9 31 улаагчин тахиа 15
Лх		12 4 цагаан морь 15	18 11 улаагчин үхэр 22	26 18 хөх бич 2	4 25 цагагчин туулай 9	
Пү		13 5 цагагчин хонь 16	19 12 шар бар 23	27 19 хөхөгчин тахиа 3	5 26 хар луу 10	
Ба		14 6 хар бич 17	20 13 шарагчин туулай 24	28 20 улаан нохой 4	6 27 харагчин могой 11	
Бя		15 ¹ 7 харагчин тахиа 18	22 14 цагаан луу 25	29 21 цагагчин гахай 5	6 28 хөх морь 12	
Ня	9 1 улаагчин туулай 12	16 8 хөх нохой 19	23 15 цагагчин могой 26	30 22 шар хулгана 6	7 29 хөхөгчин хонь 13	

VIII сар					
Зуны адаг, харагчин хонин сар, мэлхийн орд Намрын тэргүүн хөх бичин сар					
Да		15 6 харагчин туулай 20	22 13 цагаан нохой 0	30 20 улаагчин могой 8	7 27 хөх хулгана 15
Мя		16 7 хөх луу 21	23 14 цагагчин гахай 2	1 21 шар морь 9	8 28 хөхөгчин үхэр 15
Лх	10 1 шар нохой 16	17 ³ 8 хөхөгчин могой 22	25 15 хар хулгана 3	2 22 шарагчин хонь 10	9 29 улаан бар 16
Пү	11 2 шарагчин гахай 17	18 9 улаан морь 23	26 16 харагчин үхэр 4	3 ⁴ 23 цагаан бич 11	10 30 улаагчин туулай 17
Ба	12 3 цагаан хулгана 18	19 10 улаагчин хонь 24	27 17 хөх бар 5	4 24 цагагчин тахиа 12	11 31 шар луу 18
Бя	13 4 цагагчин үхэр 18	20 11 шар бич 25	28 18 хөхөгчин туулай 6	5 25 хар нохой 13	
Ня	14 5 хар бар 19	21 12 шарагчин тахиа 26	29 19 улаан луу 7	6 26 харагчин гахай 14	

IX сар		Намрын тэргүүн хөх бичин сар, арслангийн орд Намрын дунд, хөхөгчин тахиа сар			
Да		13 3 цагаагчин хонь 21	21 10 шар бар 1	29 17 хөхөгчин тахиа 9	5 24 хар луу 15
Мя		14 4 хар бич 22	22 11 шарагчин туулай 2	30 18 улаан нохой 10	6 25 харагчин могой 16
Лх		15 5 харагчин тахиа 23	23 12 цагаан луу 3	1 19 улаагчин гахай 11	7 26 хөх морь 17
Пү		16 6 хөх нохой 24	24 13 цагаагчин могой 4	2 20 шар хулгана 12	8 27 хөхөгчин хонь 18
Ба		18 7 хөхөгчин гахай 25	25 14 хар морь 5	2 21 шарагчин үхэр 12	9 28 улаан бич 19
Бя	12 1 шарагчин могой 19	19 ¹ 8 улаан хулгана 26	26 15 харагчин хонь 7	3 22 цагаан бар 13	10 29 улаагчин тахиа 20
Ня	13 2 цагаан морь 20	20 9 улаагчин үхэр 0	27 16 хөх бич 8	4 ² 23 цагаагчин туулай 14	11 30 шар нохой 21

X сар		Намрын дунд, хөхөгчин тахиа сар, охины орд Намрын адаг, улаан нохой сар			
Да	12 1 шарагчин гахай 22	19 ³ 8 улаан морь 2	27 15 харагчин үхэр 9	4 22 цагаан бич 16	10 29 улаагчин туулай 22
Мя	13 2 цагаан хулгана 23	20 9 улаагчин хонь 3	28 16 хөх бар 10	5 23 цагаагчин тахиа 17	11 30 шар луу 23
Лх	14 3 цагаагчин үхэр 24	22 10 шар бич 4	29 17 хөхөгчин туулай 11	6 ⁴ 24 хар нохой 18	12 31 шарагчин могой 24
Пү	15 4 хар бар 25	23 11 шарагчин тахиа 5	30 18 улаан луу 12	7 25 харагчин гахай 19	
Ба	16 5 харагчин туулай 26	24 12 цагаан нохой 6	1 19 улаагчин могой 13	7 26 хөх хулгана 19	
Бя	17 6 хөх луу 0	25 13 цагаагчин гахай 7	2 20 шар морь 14	8 27 хөхөгчин үхэр 20	
Ня	18 7 хөхөгчин могой 1	26 14 хар хулгана 8	3 21 шарагчин хонь 15	9 28 улаан бар 21	

XI сар					
Намрын адаг, улаан нохой сар, чинлүүрийн орд Өвлийн тэргүүн, улаагчин гахай сар					
Да		18 5 хөх нохой 3	25 12 цагаагчин могой 10	2 19 шар хулгана 16	9 26 хөхөгчин хонь 23
Мя		19 6 хөхөгчин гахай 4	26 13 хар морь 11	3 20 шарагчин үхэр 17	10 27 улаан бич 24
Лх		20 7 улаан хулгана 5	27 14 харагчин хонь 12	4 21 цагаан бар 18	11 28 улаагчин тахиа 25
Пү	13 1 цагаан морь 25	21 ¹ 8 улаагчин үхэр 6	28 15 хөх бич 13	5 ² 22 цагаагчин туулай 19	12 29 шар нохой 26
Ба	15 2 цагаагчин хонь 26	22 9 шар бар 7	29 16 хөхөгчин тахиа 14	6 23 хар луу 20	13 30 шарагчин гахай 0
Бя	16 3 хар бич 0	23 10 шарагчин туулай 8	30 17 улаан нохой 15	7 24 харагчин могой 21	
Ня	17 4 харагчин тахиа 2	24 11 цагаан луу 9	1 18 улаагчин гахай 16	8 25 хөх морь 22	

XII сар						
Өвлийн тэргүүн, улаагчин гахай сар, хилэнцийн орд Өвлийн дунд, шар хулгана сар.						
Да		16 3 хар бар 3	14 10 шарагчин тахиа 11	30 17 улаан луу 17	7 24 харагчин гахай 24	15 31 цагаан морь 4
Мя		17 4 харагчин туулай 4	25 11 цагаан нохой 12	1 18 улаагчин могой 18	8 25 хөх хулгана 25	
Лх		19 5 хөх луу 6	26 12 цагаагчин гахай 12	2 19 шар морь 19	9 26 хөхөгчин үхэр 26	
Пү		20 6 хөхөгчин могой 7	27 13 хар хулгана 13	3 20 шарагчин хонь 20	10 27 улаан бар 0	
Ба		21 ³ 7 улаан морь 8	28 14 харагчин үхэр 14	4 21 цагаан бич 21	11 28 улаагчин туулай 1	
Бя	14 1 цагаан хулгана 1	22 8 улаагчин хонь 9	29 15 хөх бар 15	5 ⁴ 22 цагаагчин тахиа 22	12 29 шар луу 2	
Ня	15 2 цагаагчин үхэр 2	23 9 шар бич 10	30 16 хөхөгчин туулай 16	6 23 хар нохой 23	14 30 шарагчин могой 3	

ХОРИН НАЙМАН ОД**Монгол нэр**

1. Гоё хүүхэн
2. 6 эхтэй хүү
3. Чөлөөт эх
4. Гөрөөсөн толгой
5. Хэрцгий охин
6. Өглөгт охин
7. Найралт эх
8. Үнэг
9. Их морь
10. Бага морь
11. Харцага
12. Түүхчин
13. Тэргүүн дагуул
14. Салхины эх
15. Эрхтийн тэнгэр
16. Гар од
17. Хонгорцог
18. Онгоц
19. Суулга
20. Элдэв тэнгэртэн
21. Яруу эгшигт
22. Булаагч
23. Тооно
24. Чөдөр
25. Шувуун хушуут
26. Могойг хүлэгч
27. Дэлгэрүүлэгч
28. Шийдэм

Санскрит нэр

- Барани
- Гирдиг
- Ровагини
- Мэргэшир
- Артир
- Бурнавасан
- Бүс
- Аслис
- Мэг
- Бурбабэлгүни
- Удирабэлгүни
- Хасда
- Цэдэр
- Сувади
- Шошаг
- Анурад
- Цэста
- Мол
- Бурбасад
- Ударасад
- Абизи
- Ширваан
- Даниста
- Садабис
- Бурвабадрабад
- Ударабадрабад
- Ривади
- Ашувани

121-р талд

- 1 Саран байрлаж буй (өдөр тус бүрийн) одны дугаар. Ард хавсаргасан хорин найман одны нэрсийг үзнэ үү.
- 2 Бага хүйтэн эхлэнэ. Хүйтний эрч ихэд чангарна.
- 3 Их хүйтэн эхлэнэ. Хүйтэн туйлдаа хүрнэ.
- 4 Хаврын амьсгал орно. Газар дороосоо гэсч эхлэнэ.
- 5 Хур усны цаг болно. Цасан өчүүхэн хүрд буцна.

122-р талд

- 1 Ичигсэд хөдлөх улирал эхлэнэ. Хаврын их салхи болно.
- 2 Өдөр шөнө тэнцэнэ. Улаан салхи босно. Хурыг хүсэгч бялзуухай шувууд ирнэ.
- 3 Ханш нээнэ. Огторгуйн тоос арилж цэлмэнэ. Таримал мод тарих цаг
- 4 Тариалангийн хур буух улирал эхлэнэ. Тариа тарихад хамгийн тохиромжтой үе.

123-р талд

- 1 Зуны амьсгал орно. Дулаарч эхэлнэ, хөхөө донгодож, их шар цэцэг амаа нээнэ.
- 2 Өчүүхэн дүүрэн буюу малын бага цадлага хэмээх улирал эхлэнэ. Сөл хөөн мал таргалуулах үе
- 3 Буудай боловсрох улирал эхлэнэ. Буудайн үр хүндрэн хөхөрч эхлэнэ.
- 4 Зуны нар буцах улирал эхлэнэ. Халуун ихдэнэ.

124-р талд

- 1 Бага халууны улирал эхлэнэ. Мод хорхойтож болзошгүй үе
- 2 Их халууны улирал эхлэнэ. Мал ундаасах нь ихсэнэ.
- 3 Намрын амьсгал орно. Мөндөр орж эхлэнэ, салхи хөдлөнө.
- 4 Сэрүүний амьсгал орох улирал эхлэнэ. Халуун хомсдож сэрүүн болно,

125-р талд

- 1 Цагаан хяруу унах улирал эхлэнэ. Усны чанар сайжирна.
- 2 Намрын өдөр, шөнө тэнцэх улирал эхлэнэ. Усны шувууд буцаж эхлэнэ.
- 3 Хүйтэн шүүдэр буух улирал эхлэнэ. Нүхэнд амьдрагч амьтад ичиж эхлэнэ.
- 4 Хар хярууны улирал эхлэнэ. Газрын хөрс хөлдөнө,

126-р талд

- 1 Өвлийн амьсгал орно. Ус зайрмагтаж, хүйтний эрч эхлэнэ.
- 2 Өчүүхэн цас унах улирал эхлэнэ. Хүйтний эрч чангарч, араатны үс гүйцнэ.
- 3 Их цасны улирал эхлэнэ. Хүйтний эрч улам чангарна.
- 4 Өвлийн нар буцах улирал эхлэнэ, ес эхлэнэ.

ДОРНОДАХИНЫ СУДЛАЛЫН АСУУДАЛ

№ 2

Техник редактор **Л. Сожилмаа**

Хянагч **Е. Үнэн, Д. Сугар**

За № 69

Өрөлтөнд 1989—10—12-нд орж,

Хэвлэлтэнд 1989—12—12-нд шилжиж

2308 хувь хэвлэв. Цаасны хэмжээ 70x108 1/16

Хх 8 Хнх 11,2

Шинжлэх Ухааны Академийн

Хэвлэх үйлдвэрт хэвлэв.

Улаанбаатар. Нэгдсэн үндэстний гудамж 19